

Russische muzikale avonturen

Verslag internationaal congres in Siberië over project 'Music for all'

In juni dit jaar gaf Margré van Gestel enkele masterclasses over muzikeducatie voor het jonge kind in Jakoetsk in Siberië, ook wel bekend als de koudste stad ter wereld. Ze werd er warm onthaald met muziekvoorstellingen die het resultaat waren van een vijfjarig project voor muzikeducatie.

Tekst en foto's: Margré van Gestel

Jakoetsk 28 Juni – 5 juli 2019

Ergens in de winter van begin 2019 vroeg oud-president Sheila Woodward van de International Society of Music Education (ISME) Sheila Woodward me of ik wilde meewerken aan het project 'Music for all' in Jakoetsk, Rusland. Dat wilde ik zeker. Als bestuurslid van ISME had ik het jaar ervoor al kennisgenomen van het project, tijdens het wereldcongres van ISME in Baku, Azerbeidzjan. Op dat congres presenteerden toen een enthousiaste groep kinderen begeleid door leerkrachten en muziekdocenten uit de Oost-Siberische regio Sakha wat zij al hadden geleerd tijdens het project. Zij gaven een mooie presentatie waarin ze de verhalen, muziek

en liederen uit hun cultuur in een theaterstuk hadden verweven. In mei 2019 ontving ik de officiële uitnodiging van het Ministerie van Cultuur van de Republiek Sakha (zie kader bladzijde 14) om lezingen en masterclasses te komen geven tijdens het congres dat van 28 juni tot en met 5 juli 2019 in Jakoetsk plaatsvond. Het werd een prachtig muzikaal avontuur.

Project 'Music for all'

Vijf jaar geleden werd het project 'Music for all' in de Republiek Sakha gelanceerd, gesponsord door Unesco en ISME. Het doel is alle kinderen tussen drie en 21 jaar vertrouwd maken met de muziek uit hun cultuur, en muzikeducatie voor alle kinderen in de republiek mogelijk maken.

De afgelopen vijf jaar vonden twee congressen plaats en kregen kinderen uit de doelgroep in die periode tweemaal per week muziekles, op verschillende niveaus. Dit werd in zestig procent van de scholen in Jakoetsk gerealiseerd, om precies te zijn op 469 scholen. Op de helft van de resterende veertig procent van de scholen in Sakha kregen de leerlingen eenmaal per week muziekles. Na schooltijd is er op de reguliere scholen in primair en secundair onderwijs in het kader van het project de mogelijkheid om te zingen in een koor of instrumenten uit de eigen cultuur te leren bespelen zoals domra, balalaika, bayan, maar ook blokfluit of mondharp of reguliere orkestinstrumenten. Het project loopt nog steeds, er is een beleidsplan geschreven tot 2022.

'Music for all': eerste competitie

Dat het project vruchten afwerpt, was te horen tijdens de internationale 'Pink Seagull'-competitie die ik in Jakoetsk bezocht en waaraan honderden kinderen en jongeren tussen de vier en 21 jaar meededen in de categorieën piano, fluit, cello, viool, ensembles en solisten. Iedere categorie had zijn eigen internationale jury.

Naast deze internationale competities waren er lezingen en masterclasses voor *preschool*-medewerkers, docenten, musici, directie en docenten van muziekscholen, directeuren en dirigenten van kinderkoren, pianodocenten en zelfs voor flink wat journalisten, die lezingen volgden over 'Music Journalism'.

Viooltalenten in gala op 'Pink Seagull' competitie.

Grafische notatie.

Daarnaast waren er *refresher courses* die dieper ingingen op de plek die muziek heeft in het project 'Music for all'.

Ook het publiek en de ouders werden niet vergeten. Iedere dag om 16.00 uur waren er gratis-toegankelijke concerten op het centrale plein (het Leninplein), in de opera of in het Sakha theater. De ene dag koren, de volgende dag ensembles, zelfs met kinderen van vier

Beeldmerk 'Pink Seagull' competitie.

en vijf jaar oud. Ook traden 'musicians with disabilities' uit Korea op. Een volwaardig symfonieorkest, van hun 'verminderde mogelijkheden' was muzikaal weinig te merken.

De competitie sloot af met een concert door de prijswinnaars, absoluut een topper. Wát een talenten.

'Rewards' voor talenten

Alle deelnemers aan de wedstrijd kregen een zogeheten 'reward' na afloop: een stimulans om door te gaan met samenspelen, -zingen en -dansen. Het is een certificaat met feedback. Prijswinnaars kregen daarbovenop een beker of kunstwerk. Bijvoorbeeld de zevenjarige Liliana Alexeeva die 'de Clowns' van Kabalevsky (uit 24 stukken voor kinderen) op de piano speelde in de eerste ronde en een Beethoven-sonate in G-groot in de tweede ronde. En de twaalfjarige Yuna Cho, uit Zuid-Korea op cello. Zij kreeg een speciale prijs, namelijk een authentieke cello zoals die in haar cultuur wordt gebruikt. Bovendien mag zij gaan studeren aan de 'high school of Music', gesponsord door een familie van musici in de regio

Sakha. Het allerjongste talent, Lily Nesterova van vijf jaar oud, viool, kreeg naast haar eerste prijs een roze teddybeer die groter was dan zichzelf.

Zowel de prijzen als de certificaten worden 'rewards' genoemd. Meestal zijn het certificaten in een mooi lijstje. Zelf kreeg ik er ook enkele. Een van het Ministerie van Cultuur met dank en een van de congresorganisatie. Voor de Russen zijn deze certificaten heel belangrijk. Bij veel mensen hangen ze aan de muur om te laten zien wat ze allemaal gedaan hebben en waarvoor ze een 'dank je wel' hebben gehad. Ik vind het een mooie manier om dankbaarheid te uiten.

Creatieve leerkrachten

Na mijn tien lezingen en masterclasses (hieronder meer over de inhoud daarvan) volgden op de laatste dag van het congres enkele korte presentaties van betrokkenen bij het project 'Music for all'. Wat mij het meest opviel bij bijna alle presentaties en concerten was het betekenis toekennen aan het notenbeeld, en hoe de kinderen de muziek echt beleven.

Docenten en *preschool teachers* vertelden wat zij aan werkvormen hadden bedacht in het kader van het project en lieten video-opnamen zien van hoe zij met de kinderen werken. Hun methodes zijn heel creatief: sommigen gebruiken kleuren, anderen werken met elementen uit hun cultuur zoals paarden en drums, om bijvoorbeeld de muzikale tegenstellingen te laten zien. Ze combineerden betekenisvolle plaatjes met het notenbeeld en legden lijnen naar cultuur, beleving en hun dagelijkse leefomstandigheden. Dat werkte verrassend goed. Zelfs de hele kleintjes (vier- tot vijfjarigen) 'snappen' de muziek: wonderbaarlijk om te zien hoeveel emotie er door de allerkleinsten in de stukken werd gelegd.

Ook interessant: bij jonge pianisten wordt meteen het hele klavier gebruikt in plaats van één octaaf. Ook dat blijkt goed te werken.

De Early Childhood Music Education lezingen en masterclasses

In het 'Institute for teacher training' zaten iedere dag zeker tachtig docenten of preschool teachers in de zaal. De lezingen waren in het Engels en werden live door een tolk vertaald in het Russisch.

Het leeuwendeel van de docenten had de workshops en lezingen van Sheila Woodward tijdens de congressen in 2015 en 2017 gevolgd en daardoor al iets meegekregen van de 'Europees-Amerikaanse' manier van werken met jonge kinderen. Woodward had zich met name gericht op activiteiten op de werkvloer met drie- tot vierjarigen en ik wilde vooral een start maken met uitbreiden van kennis over de ontwikkeling van het jonge kind en hoe docenten daar zelf op kunnen inspelen met muziek, zang en muzikale spelactiviteiten. Niet alleen ideeën neerleggen maar bouwen aan het fundament van kennis en vaardigheden zodat de toehoorders zelfstandig een stap verder kunnen zetten.

De lezingen en masterclasses hadden de volgende onderwerpen:

- Music for children from birth to 6
- Ins and outs of Dutch Music Education 0-4
- The importance of music in the first thousand days of life
- Adding sound exploration in music classes
- Educating the voice of young children 0-6
- The importance of play during Early Childhood Music Classes
- The use of instruments in ECME
- Bringing live music to young children: Concerts for young children 0-4 in The Netherlands.

Daarnaast gingen we dagelijks praktisch aan de slag. Dat was wel even improviseren in een kleine ruimte met tachtig mensen waar het eigenlijk te warm was om te bewegen.

De laatste twee ochtenden waren er korte optredens van kinderen. De kwaliteit was wisselend maar het 'schattingheidsgehalte' was altijd hoog.

Op bezoek bij kinderdagverblijven

Eén dag was er een bezoek gepland aan twee kinderdagverblijven in Sottintsy, een dorpje verderop, aan de andere kant van de brede rivier de Lena; de overstek duurde een half uur. Aan de overkant verder in de SUV. Geen asfalt, alleen zandwegen. Het is er tien maanden van het jaar tussen de min-tien en min-zestig graden; de grond is bijna altijd bevroren. In de acht weken zomer ontdooit de bovenste laag van de permafrost en dan zijn de wegen een aaneenschakeling van kuilen, nog diepere kuilen en losse stenen. Langs de wegen liggen de pijpen van de waterleidingen bovengronds; vanwege de permafrost kunnen die niet ondergronds worden aangelegd.

Het dorpje Sottintsy bestaat uit kleine houten huisjes en zand, er is geen trottoir of weg. Tussen de huizen in zijn er wat waterpartijen van ontdooide permafrost, een beekje met helder stromend water, grasland met overal loslopende paarden en koeien. De huizen staan op palen, vaak meer dan een meter boven de grond, in verband met de laag sneeuw die er tien maanden per jaar ligt.

Het eerste kinderdagverblijf was in een oud gebouw waar ik een uitgebreide rondleiding kreeg. Iedereen van de staf was aanwezig tot en met de kok aan toe. De

'Toiletgroep' in kinderdagverblijf in Sottintsy.

Zelfgemaakt lesmateriaal.

kinderen vanaf twee jaar komen hier iedere dag van acht uur 's ochtends tot zes of zeven uur 's avonds. Ze krijgen ontbijt en daarna nog drie maaltijden. Er zijn slaapkamers (bedden met eigengemaakte dekbedden) en toiletgroepen (ieder kind een potje met eigen nummer erop).

De lokalen zitten bomvol materialen, vaak het resultaat van 'huisvlijt': eigengemaakte lesmaterialen met beschikbare middelen uit de directe omgeving. Ik zag er heel creatieve bedenksels van de docenten. En in dit kinderdagverblijf was een apart muzieklokaal.

Het tweede kinderdagverblijf was moderner, de ruimtes stukken groter. Speciaal voor mijn bezoek waren er kinderen en ouders aanwezig. De kleuters presenteerden een verhaal en daarna nog een keer maar dan met de opdracht om het zo snel mogelijk te vertellen. Het blijkt heel erg gewaardeerd te worden wanneer je iets supersnel kunt vertellen. Dat lukt natuurlijk niet ieder kind. Daarna een lied van een zesjarige en tot slot een demonstratie van hoe ze werkten met de zelfbedachte methodiek om de kinderen in het ensemble te laten spelen vanuit grafische notatie. Ook hier weer een heel mooie insteek met betekenisvolle elementen, gebruiken en voorwerpen uit hun eigen cultuur. Ik mocht ook even meedoen, daarna op de foto met de kinderen en de docenten en pedagogisch medewerkers.

De kleding van de kinderen is nog een verhaal apart. Ze hebben allemaal dezelfde kleding aan, vaak gemaakt door de ouders of de school. Optredens doen ze meestal in 'klederdracht'. Prachtig om te zien. Na het optreden kleden ze zich om en dan zie je weer 'gewone' kinderen in hun dagelijkse outfit.

In het tweede kinderdagverblijf was er één docent met een conservatoriumopleiding; de meeste pedagogisch medewerkers hebben geen muzikale opleiding. De ideeën zijn er wel maar hoe je dat nu pedagogisch-

"Ik mocht ook even meedoen"

didactisch aanpakt met de allerkleinsten, blijft toch een vak apart. Het blijkt steeds maar weer dat het niet vanzelfsprekend is om met de allerkleinsten echt muziek te maken. In deze cultuur is het heel gebruikelijk om een begeleidingsband aan te zetten en de kinderen dan korte momenten te laten meespelen. Het geluid staat dan vaak behoorlijk hard en dan is het

niet te volgen of de kinderen nu op tijd hun kunstje doen of niet. En samen echt muziek maken... dat is voor mij heel belangrijk. Ik hoop de komende jaren te kunnen bijdragen aan het werkelijk samen musiceren met kinderen van nul tot zes jaar waardoor er een basis gelegd wordt voor hun verdere muzikale ontwikkeling. Het begin ziet er veelbelovend uit!

Uitzicht op de rivier de Lena, Republiek Sakha.

Republiek Sakha

Sakha hoort bij Rusland, het is niet onafhankelijk maar heeft historisch gezien een andere verhouding tot de Russische overheid dan andere delen van Rusland. De republiek heeft één miljoen inwoners, waarvan 20.000 kinderen.